

TEDENSKA PRILOGA

PRIMORSKEGA DNEVNIKA

Trst, 18. junija 1950

Št. 23 - Leto II.

BOJ ZA MIR, DEMOKRACIJO IN SOCIALIZEM JE ISTOVETEN IN NEDELJIV

Samo pravilno gledanje na zgodovinski razvoj kapitalizma in pravilna ocena sedanjega zgodovinskega trenutka nam lahko omogočita pravilno odgovoriti na vprašanje, kaj treba storiti, da se ohrani mir in da bomo uspešno nadaljevali boj za komunistično preobrazbo sveta.

Zakonitosti kapitalistične akumulacije in koncentracije, ki jih je odkril Karel Marx, nas navajajo k splošnemu sklepu, da gre zgodovina sodobne družbe čedalje hitreje skozi svoje etape. Stoletja, ki so bila nekoč potrebna, da bi dozorele proizvodjalne sile v njihovem okrilju in doživele prevrate, so zdaj v tem smislu enaka desetletjem. Zlasti hiter in buren je zgodovinski razvoj v 20. stoletju, v etapi imperializma, polni nenavadno neenakomernih, skokovitih in katastrof polnih dogodkov. Dve najbolj krvavi svetovni vojni, vseobsegajoče krize, revolucije ter spopadi med državami in družbenimi silami zahtevajo na desetine, pa tudi na stotine milijonov človeških žrtev. Lahko bi rekli, da so vse te žrtve cena za sam ta razvoj. Toda te žrtve številčno naraščajo malone v geometrični progresiji in ko se ne bi protitalovja imperializma, ki povzročajo te eksplozije in spopade, rešila z zmago svetovne socialistične revolucije, bi bilo neogibno uničenje, vsakršne notranje civilizacije in kulture, hkrati pa bi bil iztrebljen ves človeški rod.

Oglejmo si na pr. razvoj svetovnega prometa: železnic, pomorskega prometa, brzojavno-telefonskih in radijskih zvez. Vsega tega, kar nam pokaže splošen pregled modernega razvoja, pred sto leti tako rekoč sploh ni bilo. Samo da bi zgradili sedanje železniško omrežje, so gradili na stotine orjaških tovarn in livarn železa in jekla, in milijoni delavcev so se uvrstili v velikansko vojsko te ene same izmed osnovnih industrijskih panog. Kapitalistična civilizacija se je z velikansko brzino razširila v vse dele sveta. Človeštvo je nakopičilo velikanske denarne in realne kapitale. Kapitalistični kreditni sistem, to naj-

močnejše orožje za mobilizacijo in koncentracijo kapitala, je s svojimi nevidnimi nitmi podredil kapitalu ves svet s tem, da ga je strnil v svetovni trg. Kapitalizem 19. stoletja se je umaknil novemu kapitalizmu, kapitalizmu 20. stoletja z njegovo nadstavo, industrijskimi in bančnimi monopoli, vladanjem bančnega kapitala.

Na srečo človeštva pa se je začel spopad med velikanskim naraščanjem proizvodjalnih sil in oblikami kapitalistične lastnine nad njimi že pred tridesetimi leti. Oktobrska revolucija je začela novo poglavje v zgodovini, odprla je neslutene perspektive za nadaljnji razvoj proizvodjalnih sil in sicer ne več na temelju najbrezobzirnejšega izkoriščanja ljudi, marveč na nasprotnem načelu skupne lastnine ter kolektivnega tovariškega dela in sodelovanja. Kakšne nove čudeže je pokazala dežela socializma! V Sovjetski zvezi je razvoj proizvodjalnih sil v pičlih 13 letih socialistične preobrazbe po svoji moči in tempu zasenčil vse, kar je kdaj kolj videl svet v najbujnem razvoju kapitalizma.

Zdaj pa sile socializma na svetu prekašajo tudi te pridobitve. Federativna ljudska republika Jugoslavija, sad narodno-osvobodilne vojne in ljudske revolucije, nudi v petih letih v tako rekoč upepeljeni deželi, v kateri je bilo prebivalstvo zdecimirano, sliko sproščene delo, kjer napreduje socialistična graditev še hitreje in kjer se iz dneva v dan ustvarjajo čedalje boljši pogoji, čedalje hitrejši razvoj proizvodjalnih sil in pravičnih družbenih odnosov.

Toda človeštvo — pa tudi tisti njegov del, ki je že razbil kapitalizem, strmoglavil njegov jarem — ni rešeno nevarnosti novih svetovnih vojn. Svetovni imperializem organizira protirevolucijo in oborožene napade na socialistični svet, svetovni imperializem še vedno postavlja na dnevni red razdelitev sveta in upostavitve hegemonističnega vladanja ene ali dveh največjih držav nad vsemi drugimi državami in narodi. Proletariat

in njegovi revolucionarni zavezniki v državah, ki so sfrmo- glavile vladanje kapitala, ne moreta imeti miru, ne pokoja, in ne moreta uživati sadov svojega socialističnega dela vse dotlej, dokler je nevarnost imperialistične oborožene intervencije in protirevolucionarne vojne, da bi znova upostavili oblast kapitala nad deli socialističnega sveta. Socialistični svet, ki se bori za svojo varnost, za svojo pripravljenost, da vsak čas odbije vse poskuse, zadržati njegov socialistični razvoj, mora z znojem in krvjo plačevati davek svetovnemu kapitalu in prispevati velikanske napore, da bi v mejah socialističnih držav iztrebil in uničil ostanke kapitalistične minulosti, ki zaradi nezadostno razvitih proizvodnih sil še vedno nahajajo rodovitna tla v drobni proizvodnji. Doslej je socializem zmagal in se gradi samo v državah, kjer je bil kapitalizem razvit slabo ali šele srednje. Zato je eden najvažnejših imperativov uspešne graditve socialistične družbe in temeljev, da se bo razširila na druge države sveta, v tem, da noch in dan, z vsemj silami in sredstvi razvijamo proizvodjalne sile, tehniko, težko industrijo in elektrifikacijo ter v čim večjem številu vzgajamo tehnične kadre najvišje kvalifikacije, da učimo množice pisati in brati in da jih kulturno preobrazimo. Bič kapitalizma, bič nazadnjaštva in fašizma nenehoma grozi vsemu naprednemu človeštvu in udarja po njem kot celoti ne glede na to, ali je na tej ali na oni strani meja socialističnega sveta.

Komaj je bila končana druga svetovna vojna, vojna proti hegemonističnim težnjam nemškega imperializma, ki je hotel ob pomoči svojih zaveznikov Japonske in Italije vsiliti vsemu svetu svoje vladanje in fašistični suženjski red, že je nastala nevarnost tretje svetovne vojne. Ameriški imperializem, ki se je na račun splošnega vojnega klanja in ubijanja že drugič zelo okreplil in obogatel, je začel uresničevati svojo hegemonijo nad svetom z ekspanzijo takšnega obsega, o kakršnem se nam prej niti sanjalo ni.

Boj za mir v svetu se postavlja kot problem še vedno v glavnem tako kakor v letih, ko se je fašistična agresija spreminjala v drugo svetovno vojno. Osvobodilni vojni napori so samo delno dosegli svoje cilje: vrsta novih držav se je otrsela imperialističnih okovov. Toda imperializem, čeprav je zdaj glede na socialistični svet neprimerno šibkejši, neogibno pripravlja nove vojne in išče v njih izhoda, da bi se tako na umeten način ohranil njegov temelj — kapitalizem. In dokler bo na svetu imperializem, bodo v celoti držale Leninove besede:

«Vprašanje imperialističnih vojn, te po vsem svetu zdaj glavne mednarodne politike finančnega kapitala, ki neogibno poraja nove imperialistične vojne, neogibno poraja doslej nesluteno krepitve nacionalnega zatiranja, izžemanja, razbojništva, dušitve šibkih, zaostalih, malih narodov po peščici «najnaprednejših» držav, to vprašanje je postalo od leta 1914 temeljno vprašanje vseh držav zemeljske oble. To je vprašanje življenja in smrti desetih milijonov ljudi».

Zdaj bi lahko dodali, da je to vprašanje življenja in smrti stotih milijonov ljudi.

I.

Ko je bil kapitalizem še napredna oblika družbenih odnosov, je bil boj za demokracijo sestavni del boja za uničenje okovov fevdalne tiranije, ki se je upirala njegovemu razvoju. Kapitalistični razred je često potegnil za seboj v ta boj vse ljudstvo. Buržoazija je v svojem in v imenu vsega ljudstva razglasila načela svobode in enakopravnosti. V velikih idejah francoske revolucije, idejah humanizma, svobode in enakopravnosti, so bile izražene gmotne koristi velikanske večine prebivalcev, in kot takšne so skozi več desetletij navduševale napredne družbene sile za boj za uničenje fevdalnega nazadnjaštva, zatiranja in vsakršnih privilegijev. Zgodovinske korenine teh idej in načel demokracije so globoko v razrednih in verskih bojih, ki so pretresali evropske narode že od časov, ko je na razvalinah rimskega cesarstva nastajalo gibanje proti naraščajočemu fevdalizmu kot reakcija primitivnih demokratičnih skupnosti barbarskih plemen proti novemu suženjstvu, ki so ga fevdalni osvajači vsiljevali v nepretrganih vojnah. Njihove korenine so globoko v kmečkih puntih in osvobodilnih vojnah proti fevdalnim velesilam, papeštvu, nemškemu cesar-

stvu itd. Boj za demokracijo se je razvijal v okviru trgovskih narodov in mest srednjega veka, kjer so že takrat postavljali zahtevo po buržoazni enakopravnosti — naj se z enakimi kapitali dosega enaki profiti.

Brž ko pa je buržoazija razbila fevdalni red, je bila kot izkoriščevalski razred čedalje bolj prisiljena izneverjati se na vse mogoče načine demokratičnim načelom. V okviru buržoaznega reda je postala demokracija samo za majhno število izkoriščevalcev, za veliko večino prebivalcev pa je bila samo prazna beseda, lažna oblika. In čim bolj je fevdalna oblast propadala, tem manj in tem bolj neodkritosrčno je buržoazija uporabljala te ideje kot sredstvo za organizacijo vseljudskih sil proti fevdalnim zajedalcem in proti njihovim morebitnim poizkusom, da bi obnovili fevdalizem.

Veliki borci za dejansko, resnično demokracijo kritiki družbe, kakor so bili Saint-Simon, Fourier idr., so s svojimi genialnimi deli opozorili na vso lažnost in izkoriščevalsko nagoto buržoazne demokracije. Toda Marx in Engels, ustanovitelja znanstvenega socializma, sta videla tudi v formalni buržoazni demokraciji — v primerjavi s fevdalizmom — velik napredek v razvoju človeške družbe. Samo dejstvo, da je bila buržoazija prisiljena pred zakonom formalno razglasiti vse ljudi za enake, je pomenilo velikanski korak naprej v splošnem človeškem družbenem napredku.

Ko se je pred sto leti, v junjskih revolucionarnih dogodkih v Parizu, prvič pojavil na zgodovinsko-političnem torišču proletarijat kot samostojna sila, so se začeli podirati in razbijati vsi fetiši «demokracije na sploh» in se kazati njen izkoriščevalski, razredni značaj.

Evropski proletarijat — za njim pa ameriški in azijski — je lahko razvil svoje razredne sile, svojo zavest in organizacijo samo v sridi borbi proti laži buržoazne demokracije, samo v boju za njeno razkrinkanje, za osvoboditev izpod tistih iluzij abstraktne, neživljenjske demokracije, ki so bile razširjene v njegovih vrstah in ki so onemogočale njegovo razredno in politično osamosvojitev. Buržoazni demokraciji diametralno nasprotna je morala biti socialistična demokracija. V državah, kjer so fevdalni ostanki in fevdalne vladavinske oblike zavirale ne le kapitalistični razvoj na splošno, marveč tudi razvoj proletariata kot razreda «zase», na pr. v Rusiji, Avstro-Ogrski, pa tudi v Nemčiji, je trajalo delj časa obdobje boja za buržoazno demokracijo, ker je bil ta boj hkrati boj za širše pogoje in možnosti boja proletariata. Boji za demokratične svoboščine, za ustavnost in parlamentarizem, so omogočili modernemu delavskemu gibanju, da se je širilo in krepilo, hkrati pa so zavirali njegovo politično diferenciacijo. Demokrati, patrioti, socialisti petdesetih in šestdesetih let minulega stoletja so bili v teh državah enoten revolucionaren tabor in pogosto so bila tam samo različna imena za borce enakih družbenih teženj in političnih programov. Toda z razvojem kapitalizma so naraščali tudi razredni spopadi v buržoazni družbi. Dogodki, kakor je bila pariška Komuna, so očitno opredelili tabor proletariata, tabor odločnih nasprotnikov takratne buržoazne demokracije.

II.

Elementi imperializma so čezorevali v efapi tako imenovane relativno «mirnega» razvoja kapitalizma. V sedemdesetih letih je dosegel predmonopolistični kapitalizem višek in najbolj tipične države kapitalizma v takratnem obdobju, ki so kazale relativno največjo miroljubnost in svobodoljubnost — Anglija, Francija in ZDA, so prešle na politiko osvajanja nezasedenih ozemelj in monopolističnega posedovanja, kolonialnih virov surovih, na politiko, ki jo je spremljal hiter razvoj militarizma, metode reakcije in monopolističnega izžemanja slabo razvitih in kolonialnih dežel. Monopoli so postali odločilna sila v gospodarstvu, oblast kapitala se je sploh umaknila oblasti finančne kapitala, dokler pred prvo svetovno vojno nekaj sto milijardev ni zavladalo nad vsem kapitalističnim svetom. Tri, štiri največje imperialistične države so podredile večino prebivalcev zemeljske oble — to se pravi večino narodov in ljudstev — svoji osvajačni in izkoriščevalski kolonialno-monopolistični politiki. Prostá konkurenca je porajala svoje protislovje

— monopole, njihovo vladanje v gospodarstvu pa je pomenilo tudi izpodkopavanje prejšnjih političnih oblik, v katerih se je kapitalizem edino lahko razvijal. Monopol zahteva v nasprotju s prosto konkurenco namesto svobode vladanje, podreditve grobi sili, reakcijo na vsej črti. Kadar gre za izkoriščanje delovne sile, za načelo, da se za enake kapitalje kujejo enaki profiti, postane celo načelo «slojne buržoazne bratovščine» kapitalistov, celo to temeljno načelo buržoazne demokracije, demokracije za bogate, nevzdržno, buržoazna demokracija pa prazen pojem brez vsebine.

Čim bolj je naraščal pritisk imperializma na kolonialne narode, čim bolj so se širile in utrjevale njegove pozicije, tem bolj je bila demokracija v tako imenovanih njenih klasičnih deželah krinka za imperialistične razbojnike. Engels je v nekem svojem pismu govoril o tem, da se države oblike buržoazne demokracije v Angliji samo zato tako dolgo in tako vztrajno, ker je imela Anglija pred vsemi drugimi imperialističnimi državami monopol nad velikanskim kolonialnim cesarstvom. Angleška buržoazija, ki je na enega angleškega delavca zatirala deset kolonialnih delavcev, je lahko korumpirala del «svojega» delavskega razreda in vzdrževala najbolj liberalne oblike v političnem sistemu. In ta famozna angleška demokracija se je držala samo na račun čedalje večjega zatiranja in počarmljanja kolonialnih narodov.

Lenin je med prvo svetovno vojno pisal:

«...Narodi, ki so se večinoma borili na čelu drugih za svobodo v letih 1789 do 1871, so se spremenili zdaj, po letu 1876, na temelju visoko razvitega in «prezrelega» kapitalizma v zatiralce in zasluževalce večine prebivalcev in narodov vse zemeljske oble». (Lenin: *Socializem in vojna*, Zv. XXI, str. 275. IV. izdaja)

Razen gmotnega korumpiranja si je zahodnoevropska buržoazija prizadevala, da bi z lažnim hvalisanjem svojega notranjega političnega sistema v matičnih deželah tudi duhovno korumpirala delavski razred tako, da mu je hotela prikazati, da bo uresničenje socialističnih idealov možno samo v okviru buržoazne demokracije. Delavski razred naj bo samo solidaren s svojo buržoazijo v izžemanju drugih narodov, pa bo dosegel socializem po mirni evolucionjski poti, z reformami in razrednim sodelovanjem. To so oznanjali ideologi buržoazije in njeni emisarji v vrstah delavskega gibanja. Razviti najširšo in srdito borbo proti takšnemu idejnemu vplivu buržoazne demokracije, proti strupenemu učinku njenih fikcij in abstraktnih idej o svobodi in demokraciji, proti vsem iluzijam glede možnosti, da bi se proletariati rešil izkoriščanja, to je bila skozi vse obdobje glavna vsebina revolucionarne propagande proletariata.

III.

Zmagovita buržoazija Antante je v osebi svojih predstavnikov, kakor so bili Wilson, Lloyd George, Clemenceau, v osebi svojih filozofov, zgodovinarjev, ekonomistov in drugih ideologov, postavila proti Oktobrski revoluciji in revolucionarnemu valu, ki je zajel kapitalistični svet, proti sovjetski demokraciji, kot resnični ljudski demokraciji, demokraciji višjega tipa, buržoazno demokracijo.

Socialna demokracija, ki je izdala stvar socializma, boj za preobrazbo imperialistične vojne v državljansko, v socialno revolucijo, se je znašla po prvi svetovni vojni na prednjih črtah mednarodne kontrarevolucije. Z geslom zaščite buržoazne demokracije so socialni demokrati in druge vplivne maloburžoazne stranke v posameznih državah, kakor so bile na pr. tako imenovane kmečke stranke v Vzhodni Evropi, razvili boj proti poizkusom revolucionarnega proletariata, da bi strmoglavili diktaturo buržoazije in upostavili diktaturo proletariata. V sami Rusiji so se morali boljševiki boriti na življenje in smrt proti menjševikom in eserjem, ki so bili udarna sila in agencija ne le ruske buržoazije, ampak tudi mednarodnega imperializma, sila, ki naj bi preprečila stvar revolucije in obdržala Rusijo še nadalje pod oblastjo mednarodnih monopolov, pod oblastjo zahodnega imperializma. Demokratične iluzije so vladale nekaj časa po februarški revoluciji ne le v množicah kmečkov, male mestne buržoazije, marveč tudi med delavstvom. Menjševiki so imeli takrat večino v Sovjetih. Potrebno je bilo, da bi se množice na lastnih izkušnjah prepričale, kaj vse se skriva za gesli parlamentarne republike in buržoazno-demo-

kratičnih svoboščin. Boljševiki so napeli vse sile, da bi razkrinili kalni lažnost menjševiškega govorenja o demokraciji. Lenin je ostro kritiziral menjševike kot zagovornike buržoazne demokracije in jih razkrinkal kot prave kontrarevolucionarje, češ da je ruska in mednarodna imperialistična buržoazija v takratnih pogojih edino še lahko kaj pričakovala od njihove politične karte. Lenin je v vrsti svojih člankov in knjig pokazal, da so menjševiki lažni marksisti, ki so — razen tega, da so z različnimi političnimi in finančnimi nitmi neposredno povezani z buržoazijo — v svojih teoretičnih tetah hlapci buržoazije, če že ne drugače, pa vsaj zato, ker ne razumejo etape imperializma, ker ne razumejo, da ni mogoče biti demokrat v dejanjih, ne da bi človek spoznal nujnost, da lahko demokracizem širim in utrjujemo samo, če gremo v socializem, to se pravi, če podredimo kapitalistične monopole učinkoviti kontroli ljudstva. Lenin je takrat govoril:

«Iz osvoboditelja naroda, kakršen je bil kapitalizem v boju s fevdalizmom, je postal imperialistični kapitalizem največji zatiralec narodov. Kapitalizem je postal iz naprednega reakcionaren, razvil je proizvajalne sile tako, da bo moralo človeštvo ali preiti v socializem, ali pa skozi leta in celo desetletja preživljati oboroženo borbo 'velikih' držav za umetno vzdrževanje kapitalizma s pomočjo kolonij, monopolov, privilegijev in vsakršnega nacionalnega zatiranja». (Lenin: *Zbrana dela*, Zv. XXI, str. 273.)

Boljševiki so pokazali, v kaj vse se lahko spremeni človeški boj za demokracijo in parlamentarno republiko, o katerem so tako kričali menjševiki in druge maloburžoazne stranke. Lenin je v svojih člankih odpiral množicam oči in jih opozarjal na sodelovanje teh «demokratov» v najgrših škandalih v dobro kapitalistov, za njihove roparske cilje in veličanske vojne profite. Med hitrim dozorevanjem socialistične revolucije se je pokazalo, da so borci in šampijoni buržoazne demokracije menjševiški ministri, razni Ceriteli, Skobeljevi in Cernovi, teptali voljo ljudstva in sklepe demokracije. Boljševiki so zahtevali revolucionarno demokratično kontrolo nad dohodki izkoriščevalcev, nacionalizacijo bank, odstranitev trgovinske tajne, zahtevali so, naj bi organizirali odbore za preskrbo za živila, nadzorstvo nad proizvodnjo, nadzorstvo nad razdeljevanjem surovin itd. Kontrarevolucionarna buržoazija je imela agenture v ruskem delavskem gibanju, pa je hotela izpodkopati demokracijo z gospodarsko in finančno sabotažo in izključiti množice iz uresničevanja demokratičnih pravic, priborjenih s strmoglavljenjem carskega absolutizma. Množice so na lastnih izkušnjah čedalje bolj spožnavale, da drži trditev boljševikov da v 20. stoletju vladanje buržoazije ne more biti v nobeni zvezi z resničnim demokratizmom, da lahko dosežemo demokracizem samo z odločnim bojem za socializem. Lenin je ponosno poudarjal, da so boljševiki jakobinci 20. stoletja, in opozarjal na to, da so potrebni ukrepi terorja organiziranih ljudskih množic proti sovražnikom resničnega demokratizma, demokratizma devetih desetih prebivalcev nad peščico izkoriščevalcev, češ da so «veliki buržoazni revolucionarji Francije pred 125 leti napravili svojo revolucijo veliko s terorjem proti vsem zatiralcem, fevdalcem in kapitalistom».

Tudi na področju boja mednarodnega proletarskega gibanja takratnih časov je začel Lenin najostrejši boj proti zagovornikom buržoazne demokracije, bolje povedano proti tistim, ki so bili v vrstah socialnodemokratičnih strank in ki so pomagali buržoaziji, da je v posameznih državah postopoma izolirala komunistične partije in revolucionarna krila v socialističnih strankah in sindikalnih organizacijah ter preprečila vpliv Oktobrske revolucije na zahodni proletariati, zlasti na proletariati vrste držav, kjer je bila revolucija že izbruhnila ali kjer je bila na pragu. Z vso ostrino je Lenin takrat, kakor tudi po prvi svetovni vojni, uočil po kontrarevolucionarnih nastopih Kautskega, Ottona Bauerja in drugih vodilnih teoretikov socialne demokracije. Tisti, ki so, kakor je poudarjal Lenin, grešili v glavnem v tem, da so menili še nadalje, ko se je zgodovinska situacija spremenila, naj glavne oblike proletarskega boja — parlamentarne in druge oblike razredne borbe v okviru

buržoazno demokratskih sistemov — ostanejo takšne tudi v pogojih razbojniške imperialistične vojne in proletarske revolucije, spominjajo v nečem na sedanje revizioniste informbiroja, ki ne uvidijo vsega pomena novih oblik boja za revolucijo in zgraditve socializma.

Ze med revolucijo 1905 je Lenin natančno opredelil načelno stališče revolucionarne proletarske partije nasproti buržoazni demokraciji:

«Bila bi temeljna napaka meniti, da lahko boj za demokracijo odvrne proletariata s poti socialistične revolucije, da jo lahko zatemni, zasenči itd. Nasprotno, prav socializem ne more zmagati, ne da bi upostavil popolno demokracijo, ker bo proletariata nesposoben pripraviti zmago nad buržoazijo, če se vsestransko ne bori za demokracijo». (Lenin; Zbrana dgl. Zv. III. str. 268.

Vsestranski boj za demokracijo v okviru buržoazne države — to se pravi diktature buržoazije — je pri Leninu, kakor vidimo, glavni pogoj za zmago proletariata, del njegove poti v socializem. Lenin je v ostri polemiki s Kautskim, ki je hotel prikazati diktaturo proletariata v Sovjetski zvezi kot zanikanje demokracije, pokazal, da zgodovinar Kautski zlonamerno pači zgodovino in prikriva natančne teze Marxa in Engelsa o buržoazni demokraciji. Kautski bi rad definiral demokracijo izven razredov, rad bi jo istovelil s pojmom podreditve manjšine večini, rad bi govoril o njej kot o «čisti» demokraciji ne glede na njeno razredno vsebino, na razredno ureditev družbe, na državo kot organizacijo za sistematično nasilje enega razreda nad drugim, enega dela prebivalcev nad drugim. V nasprotju z liberalcem Kautskim je Lenin postavil vprašanje demokracije samo tako, kakor ga lahko postavi marksist. Ne kot vprašanje demokracije «sploh», marveč kot vprašanje: demokracije — za kateri razred? Kajti:

«Zgodovina pozna buržoazno demokracijo, ki zamenja fevdalizem, in proletarsko demokracijo, ki zamenja buržoazno-kapitalistično demokracijo». (Lenin; Zbrana dela. Zv. II. str. 349 v ruščini).

Ko govori Lenin o polni demokraciji, misli seveda na konkretno zgodovinsko obliko diktature buržoazije, na obliko države, ki lahko proletariata v njenem okviru doseže samo omejeno stopnjo demokratizma; ta stopnja ne more segati čez pridobitev splošne glasovalne pravice, splošne volivne pravice. Ta pravica pa niti najmanj ne omejuje njegovega položaja meznega suženjstva, z njo nikakor ni mogoče odpraviti tega meznega suženjstva. Brž ko pa bi ta pravica ogrozila pravico buržoazije do suženjskega izkoriščanja proletariata, bi jo s pomočjo svoje oblasti v svoji državi odpravila. V vsakem drugem smislu je lahko čista ali polna demokracija lažna fraza ali — kakor očita Lenin Kautskemu — fraza liberalca, ki poneumnjuje delavce.

V svoji knjigi «Renegat Kautski in proletarska revolucija» je Lenin z njemu lastno globoko logiko na temelju dejstev opozoril na vse velikanske prednosti proletarske demokracije nad buržoazno. Demokracija v svetu, ki je navsezadnje plod najglobljih težnj ter pritiska zatiranih in izkoriščanih delovnih ljudi, je rodila najmočnejšo pobudo z uresničenjem takšnih težnj milijonskih delovnih množic v Oktobrski revoluciji. Ko se je diktatura buržoazije umaknila diktaturi proletariata, je dosegla demokracija svojo višjo stopnjo. Tisti boj za demokracijo in demokratske pravice, v katerem sta proletariata in delovno človeštvo skozi desetletja prelivala kri in žrtvovala nešteto življenj, da bi lahko razvila svoje organizirane sile za zaščito pred kapitalističnim izkoriščanjem in samovoljo, se je končal v Rusiji z odpravo meznega suženjstva. Ze samo to dejstvo je dalo najmočnejšo pobudo boju za demokratske pravice delovnih ljudi v kapitalističnih državah. Z razlastitvijo izkoriščevalcev je dala proletarska država demokraciji največjo širino in vse gnotne pogoje za njeno uresničenje, spremenila jo je iz okrnjene, omejene in lažne v dejansko, resnično demokracijo.

To, da je sovjetska demokracija zdaj zaradi razvoja revizionistične velikodržavne politike sovjetskih voditeljev in zaradi hipertrofije birokratsko-policijskega aparata ogrožena, je samo epizoda bolezni v razvoju socialističnega demokratizma,

Bolezni, ki izvira iz zaostajanja na starih in preživelih oblikah in iz dejstva, da je sovjetska demokracija že 30 let ločena od demokratizma, ki se je razvijal v boju zatiranih množic in narodov pod kapitalizmom. Večno živj vrelci revolucionarnih sil v svetu in novi demokratizem, ki se je razvil v boju proti fašizmu in drugim najnovejšim odlikam imperialističnega zatiranja, na primer demokratizem ljudskih množic v Jugoslaviji, na Kitajskem in v celji vrsti drugih držav, bo vplival kot korektiv na vse te revizionistične odklone k politiki in politiki nesocialističnih ciljev, vplival bo kot odrešilno zdravilo. Pa tudi same sile znotraj sovjetskih narodov že zdaleč ne morejo veljati za izčrpane, za izčrpane v smislu žarišč revolucije in njihovega delovanja v smeri poti v komunizem kot najvišjo obliko brezrazredne družbe.

IV.

Kontrarevolucionarne sile imperializma so delovale v nacionalnem in mednarodnem merilu z geslom zaščite buržoazne demokracije, da bi zajezile plimo svetovne proletarske revolucije, ki se je bila začela v velikih dnevih Oktobra 1917 v Rusiji. Revolucionarna kriza se je razširila na Nemčijo, Italijo, revolucionarna ognjišča pa so zagorela na Madžarskem, Bavarskem itd. Sledila je oseka, obdobje relativne stabilizacije kapitalizma. To pa je pomenilo, da se je buržoaziji posrečilo s pomočjo demokratskih koncesij in reform, z dozdavnimi demokratskimi svoboščinamj in propagiranjem demokratskih iluzij doseči konsolidacijo, potem pa preiti iz defenzive v ofenzivo. To ofenzivo kapitalističnega razreda proti delovnim pogojem in življenjski ravni proletariata v kapitalističnih državah je spremljal sočasni, čedalje ostrejši reakcionarni val, ki je po vrsti jemal demokratske pridobitve, izbojevana pod pritiskom revolucionarnega gibanja v prvih povojnih letih. Komunistična internacionala je že leta 1928 opozorila svetovni proletariata, da buržoazija čedalje bolj zapušča demokracijo in da upostavlja fašistični režim v vrsti držav, kjer so se zlasti hitro razvijali militarizem in revolucionarne težnje.

Nevarnost fašizma se je pokazala najprej v napadu na temeljne demokratske pravice, ki jih je imel delavski razred, na pravico do stavke, na pravico do zborovanj in dogovorov itd. Delavski tisk so začeli zatirati, čedalje bolj je naraščal val belega terorja proti naprednim proletarskim in demokratskim organizacijam, proti uglednim borcem; v gospodarstvu pa je buržoazija uprizorila pravcati juris na delavske mezdne, na osemurni delavnik in na celotno delavsko zakonodajo, priporjeno od buržoazije pod pritiskom povojnega vala. Toda ta nevarnost je bila neprimerno večja, kakor so mislili in bolj teoretično razglabljali v državah, kjer ta nevarnost ni bila neposredna. Elementi velikega zgodovinskega preloma pa so dozoreli; tem hitreje, ker je v letih 1929—1932 kapitalistični svet pretresla kriza, kakršne še ni bilo.

Notranja protislovja kapitalizma so se v obdobju njegove splošne krize med dvema vojnoma zelo zaostрила in pokazala, da se postavlja vprašanje «biti ali ne biti» za ves kapitalizem čedalje bolj odkrito in neposredno. Ostati še naprej na terenu buržoazne demokracije v vrsti evropskih držav, zlasti Nemčije in Italije, kjer so vladajoči razredi doživeli v vojni poraz, je pomenilo izpostaviti se popolni negotovosti pred naraščajočimi revolucionarnimi silami desetih milijonov s krizo prizadetih lačnih in brezposelnih delecev in polproletarskih kmečkih množic, ki jih je agrarna kriza kmalu spravila na beraško palico.

V Sovjetski zvezi je žel socializem takrat velikanske uspehe v razvoju proizvodjalnih sil, kapitalizem pa se je dušil v svojih protislovjih. Zaradi uničujočega učinka hiperprodukcije krize buržoazija v socialni demokraciji ni mogla več videti zanesljive politične in socialne opore njegovega reda v delavskem razredu. Njen organizacijski in idejni vpliv na delovne množice je hitro padal. Zlasti nemška in avstrijska socialna demokracija, ki sta veljali za hrbtnico Druge internacionale, sta se pokazali v očeh delovnih množic kot velika sleparja. Iluzije, ki sta jih širili s svojim oznanjanjem mirnega razvoja v socializmu z razrednim sodelovanjem in pri-

gobivanjem večine v buržoasnih parlamentih, so bile razpršene in zavrnjene. Sledila je splošna politična kriza, ki se je zrcalila kot kriza sistema buržoazne demokracije, to se pravi demokratske oblike buržoazne diktature.

Pod vplivom krize in povojnih težav buržoaznega gospodarstva se je kapital čedalje bolj koncentriral in centraliziral. Zraščanje finančnih monopolov z državnim aparatom, njegovo širjenje in razvoj militarizma je omogočil reakcijski finančni buržoaziji reševati čedalje bolj perečo politično krizo tako, da je obračala hrbet buržoazni demokraciji, ki je postala za vladanja finančnega kapitala v pogojih krize zelo mehak teren. Vsemogočna finančna oligarhija v Nemčiji je po italijanskem zgledu s čedalje večjo odločnostjo ubirala pot v fašizem, čedalje bolj je zamenjavala demokratske oblike buržoazne države z njeno fašistično obliko. Gospodarski temelj takšne države, ustvarjen z zraščanjem velikih monopolov in državnega aparata, je bil že tu, in največji problem, pred katerim so stali nemški monopolisti na političnem torišču, je bil v tem, da bi s fašističnim gibanjem zajeli množice, da bi z nasilnim razbitjem drugih političnih strank dosegli in upostavili politični monopol fašizma, da bi neomejeno oblast monopolov v gospodarstvu izpopolnili z neomeljeno oblastjo monopolov v političnem sistemu. Triumf fašizma v Nemčiji, v državi, kjer je bil kapital v primeri z drugimi imperialističnimi državami najbolj koncentriran, je bil eden najglobljih zgodovinskih prelomov v političnem razvoju moderne buržoazne družbe. Tega tudi zdaj, ko je nemški fašizem doživel največji vojaški poraz, niti za trenutek ne smemo pozabljati. Prav tako nevarno je pozabljati, da je bila fašistična Nemčija ne le tvorba nemške nacionalne zgodovine, marveč tudi zakonit otrok mednarodnega imperializma, otrok, ki so mu botrovali ameriški in angleški monopoli.

V vrstah mednarodnega revolucionarnega delavskega gibanja takrat vseh obsega in pomena tega političnega preloma niso dovolj ocenili. Šele druga svetovna vojna je pokazala vse sile in vse slabe strani fašizma, šele vojna je omogočila, da ga je svet pravilno ocenil. Na VII. kongresu Komunistične internacionale je Georgi Dimitrov teoretično pravilno ocenil značaj fašizma in njegovo nevarnost. Toda v vrsti partij Komunistične internacionale niso o pravem času in natančno poskrbeli za konkretne politične analize in taktične spremembe nasproti fašizmu in fašistični nevarnosti. Predvsem cela vrsta komunističnih partij ni znala dovolj spremeniti svojega stališča nasproti buržoazni demokraciji, ni znala o pravem času osredotočiti svojega propagandno-agitacijskega ognja proti fašizmu in organizacijsko preusmeriti svojega boja, da bi pridobila nove zaveznike proti fašistični nevarnosti. Nekateri komunisti so šli v svojem sektaškem doktrinarstvu celo tako daleč, da so videli pozitivno dejstvo v tem, da se je tudi fašistična kontrarevolucija z desne na vsej črti angažirala in razvila v napadu na buržoazno demokracijo. Pozabljali so na to, da je nastala na temelju nadaljnje koncentracije kapitala v pogojih imperializma in splošne krize kapitalizma možnost, da bi finančni kapital na razvalinah buržoazne demokracije upostavljal najbolj barbarski režim izkoriščanja in zatiranja, da bi velika buržoazija v konkurenčnem boju za svetovno hegemonijo svoje države organizirala gospodarsko in politično življenje, ustrežajoče v bistvu državno-vojno-političnemu kapitalizmu, ki je v Nemčiji med prvo svetovno vojno že imel visoko razvite oblike.

Lenin je leta 1917. v svojem članku «Preusmeritev v svetovni politiki» pisal:

«Zgodovina niti med kontrarevolucijo ne stoji na mestu. Zgodovina je šla naprej tudi med imperialističnim klanjem 1914—1918, ki je bilo nadaljevanje imperialistične politike prejšnjih desetletij...»

«Kako zelo je sodobna družba že dozorela za prehod v socializem, je pravzaprav pokazala vojna, ko so morali pod pritiskom ljudskih sil preiti na reguliranje celotnega gospodarskega življenja petdesetih milijonov ljudi iz enega centra. Če je to možno pod vodstvom peščice junkerjev v dobro peščice finančnih mogotcev, tedaj jo za trdno ni prav nič manj možno doseči tudi pod vodstvom zavednih delavcev v dobro devetih

desetih od lakote in vojne izčrpanih prebivalcev. (Lenin: Zbrana dela, Zv. XXIII, str. 261).

Hitlerjeva Nemčija je bila že pred začetkom svetovnega vojnega spopada vzorec takšne gospodarske in politične koncentracije, na katero je mislil Lenin med prvo svetovno vojno, ko je govoril v omenjenem članku o tem, da je «imperializem med vojno napravil odločen korak naprej ne le k še večji koncentraciji finančnega kapitala, marveč tudi k njegovi preobrazbi v državni kapitalizem». (Lenin Z. d. str. 261). Ta splošna razvojna težnja se zelo močno kaže tudi zdaj, čeprav so do večrajšnje fašistične države v razvalinah političnih napak, režimov ameriškega imperializma, ki ugotavljajo, da se giblje ta imperializem v smeri, ki je analogna smeri nemškega imperializma pod oblastjo nacistične stranke in njene ideologije, in sicer ne le v težnji po svetovnem vladanju, marveč tudi po državno-kapitalističnih oblikah in po notranjopolitičnih težnjah. Razume se, da upostavljajo ameriški imperialisti, ki so povzeli izkušnje iz najbolj grobih Hitlerjevih političnih napak, režim svojega političnega monopolizma v državi z najmočnejšimi tradicijami buržoazne demokracije, po velikanskih naporih vsega naprednega človeštva, da bi zrušile fašistične sile, ki so ogrožale svet in mu grozile, da ga bodo pahnile v temo srednjeveštva, previdno in zamaskirano.

Dimitrov je v svojem znanem poročilu na VII. kongresu Komunistične internacionale ugotovil:

«V vrsti držav stoji zdaj delovne množice pred nujnostjo, da brez obotavljanja izbirajo — in sicer da store to takoj, danes — ne med proletarsko diktaturo in buržoazno demokracijo, marveč med buržoazno demokracijo in fašizmom. (Dimitrov: United front, New York 1933, str. 110).

Pozneje, zlasti med drugo svetovno vojno, se je pokazalo, da se ta dilema ni nanašala samo na vrsto držav, marveč na vse države sveta, razen ZSSR. Stvar je bilo treba zajemati čedalje širše, da ne bi zaočali na terenu ultralevega sektaštva. To je zahtevalo življenje, to je zahtevala svetovna zgodovina. To zahteva tudi zdaj. Boj za buržoazno demokracijo, za svobščino, ki jih je le-ta razglasila in pozneje samo formalno priznavala, se je zvil v sedanjih zgodovinskih pogojih z bojem proti imperializmu, ki išče izhoda v upostavljanju političnega monopola, v diktaturi najmočnejših finančnih skupin na vseh področjih gospodarskega, političnega in kulturnega življenja. Poraz Nemčije in drugih fašističnih sil ne pomeni, da je bil fašizem kot odsev preobrazbe imperializma v državnomonopolistični kapitalizem začasen pojav. Nasprotno, vse tiste osnovne ekonomske in politične težnje v razvoju sodobnega imperializma, ki so privedle do fašizma in druge svetovne vojne, vidimo tudi zdaj, in te težnje delujejo kot osnovne razvojne težnje-Globeke so besede tovariša Tita, ki jih je nedavno naslovil na delegacijo italijanskih javnih delavcev med njenim bivanjem v Jugoslaviji, ko jo je prosil, naj italijansko demokratsko javnost pozdravi s «Smrt fašizmu — svobodo narodu», s pozdravom, ki naj bi tudi v bodoče izražal temeljno stališče vseh naprednih ljudi v svetu.

Militarizem in reakcija, vojna in fašizem, to so najbolj adekvatni pojavi imperializma na njegovi sedanjih stopnjah. Svojo gospodarsko in politično moč bi radi monopoli razširili s pomočjo čedalje večjega zatiranja in izkoriščanja ne le proletariata, marveč tudi vseh drugih družbenih slojev, razen peščice velikih finančnih parazitov. V mednarodnem merilu so to predvsem mali narodi in ves kolonialni svet, razen tega pa tudi srednje in celo velike imperialistične sile, ki jih zdaj ameriški imperializem finančno potiska v čedalje večjo odvisnost in podjarmljenje.

S koncentracijo proizvodnje, s centralizacijo finančnega kapitala dobivajo razredni spopadi orjaške oblike. Če začne delavstvo podjetij, ki zaposlujejo do pol milijona delavcev, stavkati, da bi mu zvišali mezde, zadene na finančni kapital, zraščjen z državo, in tako se vsako ekonomsko gibanje delavskega razreda avtomatično prenese na politično torišče in dobi značaj političnega spopada. Velik obseg kapitalističnih podjetij pa ni samo temelj, da se gospodarsko gibanje spremeni v politično,

marveč pride do tega tudi zaradi skrajne politične nestabilnosti in strahu pred proletarsko revolucijo.

Razen tega temeljnega protislovja med delom in kapitalom se čedalje bolj zastruje drugo vseobsegajoče, zelo globoko in temeljito protislovje imperializma, ki ga je Lenin imenoval protislovje med kartelirano in nekartelirano industrijo. Monopoli, ki so postali v imperialistični državi vsemogočni, lahko v konkurenčnem boju proti tistim, ki stoje izven monopolov, konkurirajo in kršijo diktat monopolistov na notranjem in zunanjem trgu, v vsakem trenutku lahko uporabijo moč zakona in izvrševalne oblasti in uničijo njihovo eksistenco. Z uporabo Marshallovega načrta je n. pr. v vrsti držav ogrožena materialna eksistenca ne le delovnih slojev, marveč tudi srednjih trgovcev in industrijcev. Zdaj, ko ZDA ves svoj izvoz blaga in kapitala uresničujejo in regulirajo s pomočjo države, ko se tudi politika kopičenja surovin uresničuje preko državnih organov za velike monopole z Wall Streeta, ni nobena težava, da z eno potezo peresa y tem ali onem gospodarstvu uničijo na stotine in tisoče malih in srednjih tovarn, ali da jih z novim zakonom ali vladnim dekretom vključijo v svoj monopol.

Na mednarodnem torišču pa omogoča koncentracija gospodarske, finančne in politične moči v rokah ene ali dveh najmočnejših skupin nove oblike nacionalnega podjarmljenja in zatiranja. To pa da nacionalnemu vprašanju novo obeležje, to povzroči, da se razvijejo oblike narodnoosvobodilnega odpora proti imperialistom. Lenin je v omenjenem članku «Preusmeritev v svetovni politiki» pisal:

«Zavedni kolovodje imperializma si mislijo: Mi vsekakor ne moremo doseči svojih ciljev, ne da bi dušili male narode, toda mar ni dveh načinov dušitve. So primeri, ko je bolj priporočljivo — in koristnejše — dobiti odkritosrčne, dosledne hranilce domovine — v imperialistični vojni z ustanavljanjem politično neodvisnih držav, za katerih finančno odvisnost bomo že »mi« poskrbeli.»

To zdaj govore in tako mislijo ameriški finančni mogotci, ko proučujejo vprašanje nadaljnje «maršalizacije». V tisku zahodnih držav dan z dnem beremo, da predstavniki imperialističnih vlad čedalje pogosteje govore o zaščiti politične samostojnosti malih držav in obrambi istih držav pred poskusi Sovjetske zveze, da bi si jih politično in vojaško podredila. Razumljivo je, da vidijo zahodni imperialisti svoje finančne prednosti pred, denimo, mešanimi sovjetsko-satelitskimi družbami ali pred infiltracijo tajnih agentov v vodstvo komunističnih partij, državnega aparata in vojske držav Vzhodne Evrope!

Odpor vseh družbenih razredov in slojev proti peščici vsemogočnih monopolistov narašča z naraščanjem moči samih monopolov. Takšna je dialektika sedanjega ekonomsko-političnega razvoja v kapitalističnem svetu. Prav tako raste odpor malih in srednjih narodov, medtem ko njihov boj za nacionalno samostojnost razvija potencial demokracije v svetu.

Skupni odpor proti fašistični agresiji, ki so ga razvili vsi svobodoljubni in miroljubni narodi sveta pred in med vojno, je zdaj tudi močna mednarodna tradicija, ki je ne smemo podcenjevati. Med vojno so bile protifašistične demokratične sile res enoten tabor ne glede na separatne imperialistične cilje, ki so jih hotele v boju proti fašističnim silam doseči vladajoče finančne skupine v Zahodni Evropi in Ameriki. Ta tabor demokracije je razvil bratstvo po orožju in zavest o nevarnosti, ki bi jo moralo človeštvo znova doživeti, če bi se našla kaka nova sila, ki bi skušala po zgledu Hitlerjeve Nemčije zavladati nad svetom in imeti vse druge narode za nižjo raso, za sužnje. Velikanskega zgodovinskega pomena je dejstvo, da so bile v tem demokratičnem taboru skupaj države z različnimi družbenimi ustroji in politične sile, ki so gradile svojo politično akcijo na različnih, celo na nasprotujočih si razrednih koristih, programih in ideologijah. Enotni temelj za nacionalno in internacionalno sodelovanje vseh teh sil je bil odpor proti vladanju ene same skupine imperialističnih sil nad svetom, ki so, da bi se lahko uspešno borile za svoje cilje, napravile v imperializmu tisti korak naprej, o katerem govori Lenin. Te sile so v večji ali manjši meri upostavile ustrezno politično obliko svoje ekspanzije. Samo fašistična oblika države je lahko monopoli-

stičnemu Kapitalu omogočala, da je trošil milijarde za tako imenovano totalno vohunstvo, da je ves svet prepredel z zamotano mrežo svojih agentur in da je, zgrda ali zlepa, mobiliziral za fašistične načrte malone slehernega Nemca, malone slehernega Japonca in velik del italijanske emigracije. Samo fašistična oblika buržoazne države je lahko zagotovila brezobzirno teptanje vseh tistih načel v odnosih med narodi, ki so bila skozi stoletja v boju za svobodo, za enakopravnost in demokracijo zakoreninjena v zavesti civiliziranega človeštva.

Toda dialektika takšnega razvoja je morala privedi do tega, da je nastopilo proti fašizmu in njegovemu ekspanzionizmu vse, kar je demokratičnega, pa naj že pojmujejo to demokratično na omejen, buržoazen način, ali na proletarski način, to se pravi, da se lahko demokracija razvije na višjo stopnjo z odstranitvijo meznega suženjstva. Boj za ohranitev oblik demokracije, nižjih ali višjih, se je zli v enoten boj za obrambo svobode in enakopravnosti narodov v boju proti fašističnim «ultraimperialistom».

V teh naporih so se svobodoljubni narodi čedalje bolj združevali. Po vojni, v San Franciscu, pa so slavnostno sprejeli Ustanovno listino Združenih narodov kot temeljni dokument miru in sodelovanja vseh narodov, malih in velikih. Ta Ustanovna lista seveda nasprotuje temeljnim težnjam v nadaljnjem razvoju imperializma, nasprotuje težnjam vsemogočnih monopolov, ne nasprotuje pa moralnim pojmom, volji in težnjam velikanske večine prebivalcev zemeljske oble. Zato je Ustanovna lista Združenih narodov v končni analizi protimperialistična, protihegemonistična. Kot veliko pridobitev protifašističnih, demokratičnih sil sveta jo moramo zdaj na vso moč braniti in upoštevati kot temelj mednarodnega prava.

V.

Zgodovinski okviri in pogoji boja za demokracijo v svetu so po drugi svetovni vojni popolnoma drugačni, kakor so bili pogoji po prvi svetovni vojni in Oktobrski revoluciji. Fronta revolucije in kontrarevolucije je bila takrat hkrati fronta buržoazne demokracije proti proletarski demokraciji. Takšna ali podobna svetovna fronta izpred tridesetih let se najbrž nikoli več v zgodovini ne bo ponovila.

Izkušnje druge svetovne vojne — ki je bila v svoji osnovi osvobodilna, ne pa razbojniška, imperialistična — so pokazale, da lahko bijejo boj za svobodo narodov in proti poskusom kake imperialistične države, da bi zavladala nad svetom, različne države in narodi, ne glede na to, da so pripadale različnim družbenim ustrojem. Izkušnje enotne ljudske fronte proti osvajalcem, izkušnje, za katere nudita Jugoslavija in Kitajska edinstvene primere in novo zgodovinsko politično zakonitost, popolnoma jasno dokazujejo, da se lahko združijo v obrambi nacionalne neodvisnosti in nacionalnega obstanka tudi različni razredi, različne politične stranke in različne družbene ideologije. Enotni temelj za takšno nacionalno in internacionalno enotnost vseh sil je sodelovanje v boju proti poskusom, da bi upostavili vladanje ene same imperialistične velesile nad vsem svetom.

V takšnih pogojih pomeni boj za mir boj proti imperializmu, in ta boj se spreminja v centralni problem boja za demokracijo in za socializem.

Med prvo svetovno vojno je Lenin, ko je govoril o nacifazizmu in gestu boja za mir, pisal:

«V razpoloženju množic za mir se pogosto zrcali začetek protesta, revolte in zavesti, da je vojna reakcionarna. Izkoristiti to razpoloženje je dolžnost vseh socialističnih demokratov. Le-ti bodo najbolj vnejo sodelovali v vsakem gibanju in vsaki manifestaciji na tej podlagi, ne bodo pa ljudstva varali s tem, da bi dopuščali misel, da je brez revolucionarnega gibanja možen mir brez aneksij, brez zatiranja narodov, brez ropanja, brez zarodka novih vojn med sedanjimi vladami in vladajočimi razredi. Takšno varanje ljudstva bi koristilo samo tajni diplomaciji v vojno zapletenih vlad in njihovim kontrarevolucionarnim načrtom. Kdor hoče čvrst in demokratičen mir, mora biti za državljansko vojno proti vladam in buržoaziji». (Lenin; Zvezek XXI, stran 236).

Takšno Leninovo stališče je globoko načelno in dokazuje, da se lahko težnje po trajnem miru uresničijo samo z zgraditvijo socializma. Hkrati pa ima to stališče svojo konkretno taktično vrednost za pogoje v okviru prve svetovne vojne, imperialistične in razbojniške vojne. Če bi hoteli uporabiti to Leninovo stališče v sedanjih pogojih kot taktično pravilo, bi to pomenilo najbolj grobo doktrinarstvo in največjo politično slepoto. Zé Dimitrov je govoril na VII. kongresu Komunistične internacionale o takšem vulgarnem doktrinarstvu. Takrat je opozarjal na to, da temelji taktika boja za mir na pogojih, ki se popolnoma razlikujejo od pogojev v situaciji, v kateri je mednarodno delavsko gibanje v boju proti nevarnosti sprejelo Stuttgartsko resolucijo ali Baselski manifest.

«Toda danes imamo», pravi Dimitrov, «drugačno situacijo. Zdaj imamo: 1) proletarsko državo, ki je največja trdnjava miru; 2) izrazite fašistične napadalce; 3) vrsto držav, ki jih neposredno ogroža napad fašističnih napadalcev in ki so v nevarnosti, da izgube svojo nacionalno neodvisnost, in 4) druge kapitalistične države, ki so zdaj zainteresirane na tem, da se ohrani mir. Potemtakem je popolnoma napačno označevati zdaj vse države za napadalce». (Dimitrov; Citirano delo, strani 179—180).

Med vojno 1914—1918 so bile vse vlade napadalci. Toda svet je bil takrat razdeljen na dve militaristično-imperialistični zvezi, ki sta se enako borili, da bi upostavili svojo svetovno hegemonijo. Zdaj se je položaj spremenil, ni pa se spremenil glede na taktično stališče, ki ga je označil Dimitrov, kakor se to bistveno razlikuje od taktičnega stališča mednarodnega delavskega gibanja v boju za mir, ki ga je formuliral Lenin.

Boj za mir, čeprav slab mir, kakršen je bil v pogojih versajskega sistema, ali še slabši mir, kakršen je zdaj, mir, ki je dejansko in s stališča mednarodnega prava, formalno, samo premirje, je najučinkovitejši boj proti imperializmu in za demokracijo ter navsezadnje tudi za socializem. Boj za mir pomeni v sedanjih pogojih neposredno dušiti imperializem, pomeni ga izpodkopavati, pripravljati na vseh področjih njegov vsestranski zlom. Boj za mir pomeni najdosledneje mobilizirati protimperialistične sile.

Lenin je označil etapo imperializma za mešanico proste konkurence in monopolov. V polemiki proti Kautskemu, ki je govoril o tem, da se razvija kapitalizem v smeri ustanovitve svetovnega trusta, v smeri ultraimperializma, je Lenin trdil, da bo imperializem propadel prav na temelju te «mešanice», na temelju tega protislovja med monopolom in prosto konkurenco.

Zdaj, ko imamo svet socializma, ki je zajel malone polovico človeštva in četrtino zemeljske površine, so takšna razglabljanja brez praktičnega pomena. Važno pa je oprijeti se globoke Leninove misli v zvezi s teorijami o ultraimperializmu, zlasti zdaj, ko se govori — ne samo v ameriških imperialističnih publikacijah, marveč tudi v sovjetskih revijah — o možnosti, da bi si ZDA podredile ves kapitalistični svet, to se pravi o ameriškem ultra imperializmu. Na takšnih teorijah ali praktično-političnih nazorih grade sedanji voditelji Sovjetske zveze in njim podrejeni propagandisti iz Informbiroja svojo centralistično politiko, po kateri bi radi ves socialistični svet podredili varuštvu in brezpogojnemu komandiranju Moskve. Politiko miru, ki jo uveljavlja zdaj Sovjetska zveza, politiko, ki postavlja proti monopolističnemu wallstreetskemu «Pax americana», nekakšen «Pax soviética». Kakor so se trockisti nekoč ustrašili hitlerjevske agresije, ki je pritiskala na vso Evropo in neznosno dušila tudi Sovjetsko zvezo — češ da ni imel prav Lenin, marveč Kautski z njegovo teorijo o ultraimperializmu — tako so se tudi zdaj revizionisti v Sovjetski zvezi ustrašili in se oddalje bolj boje ameriškega «ultraimperializma».

Glejte, kaj je pisal Lenin med drugim o «ultraimperializmu»:

«Ali pa moremo zanikati, da si je po imperializmu, ne moremo abstraktno »misliti« nove jaze kapitalizma- Ne, abstraktno si lahko mislimo podobno fazo. Samo v praksi to pomeni, postati oportunisti, ki se odpoveduje ostrin nalogam sodobnosti v ime-

nu sanjarjenja o bodočih, neostrih nalogah. V teoriji to pomeni: ne opirati se na razvoj, ki ga vidimo v stvarnosti, marveč samovoljno ločiti se od njega v imenu takšnega sanjarjenja. Na dvoma, da gre razvoj v smeri enotnega univerzalnega trusta, ki bo požrl vsa podjetja brez izjeme in vse države brez izjeme. Razvoj k temu pa se vrši v takšnih okoliščinah, v takšnem tempu, ob takšnih protislovjih, konfliktih in napredkih — in sicer nikakor ne zgolj ekonomskih, marveč tudi političnih, nacionalnih, itd. in temu podobno — da bo neogibno svet, kakor bi dozorela stvar do svetovnega trusta, do »ultraimperialistične« svetovne združitve nacionalnih finančnih kapitalov, imperializem neogibno moral razpasti, da se bo moral kapitalizem preusmeriti v svoje protislovje» 1 (Lenin, Zbrana dela, zv. XXII. str. 45.)

Sedanji sovjetski voditelji naravnost pozabljajo na te globoke Leninove misli, misleč, da se bo usoda sveta odločala tako, kakor se bo spopadel ameriški ultraimperializem, ki bo požrl vse kapitalistične države brez izjeme, s socialističnim svetom, ki naj bi se spremenil v en sam socialistični trust. Sovjetski voditelji razumejo to — ali pa samo hočejo vsiliti takšno naziranje drugim socialističnim državam — kot edino odrešilno pravico na dokončni obračun s kapitalizmom na splošno in s svetovnim imperializmom. Drugim socialističnim državam ne preostane torej nič drugega, kakor dovoliti, da «jih požoro», najprej v obliki neomejene oblasti NKVD v teh državah in postavljanja raznih Rokosovskih na čelo njihovih nacionalnih armad, da bi bile naposedel komanda in strateške zahteve sovjetskega generalštaba zadovoljene. Težnje malih narodov po samoodločbi in ohranitvi neodvisnosti, težnje zatiranih razredov po demokratizaciji režimov v posameznih državah, težnje nacionalnih manjšin po zaščiti svojih nacionalnih pravic, obožena narodnoosvobodilna borba, vse to naj bi bili samo drugovrstni ali tretjevrstni elementi zunanje-politične in vojaške strategije Sovjetske zveze. Glavno poročstvo za mir — za začasni mir — je lahko samo v sporazumu med velikimi državami. Sporazumi bodo sloneli na politiki sile. Takšni so temeljni konceptije sedanje sovjetske politike. Na takšni analizi perspektiv mednarodnega razvoja sloni politika Informbiroja.

Revizija marksizma-leninizma, ki se je razvila v Sovjetski zvezi in ki je nalik gobavosti zajela vse komunistične partije Informbiroja, je zanikanje vsega najbolj pozitivnega, kar je dosseglo človeštvo v marksizmu-leninizmu kot vodstvu za akcijo mednarodnega proletariata od Leninove smrti do danes. Vprašanje je, koliko in ali sploh imajo sedanji sovjetski voditelji pred očmi končni cilj — zmago socializma na vsem svetu. Vprašanje je, ali gre za koncepcijo izbojevanja takšne zmagave v svetovnem merilu, čeprav bi bila globoko anfilinistična in popolnoma zgrešena. To je vprašanje. Ali se sovjetska zunanja politika v praksi ne razlikuje od hegemonistične politike ZDA? Prva in druga izmed obeh sedanjih največjih oboževanih sil na svetu si prizadeva doseči z istimi metodami iste cilje — cilje hegemonije nad svetom. V takšnih pogojih Sovjetska zveza kot socialistična država ne more biti več tista «trdnjava miru», ki je bila takrat, ko je grozila svetu fašistična agresija, katere cilj je bila tudi hegemonija nad svetom.

Sedanja zunanja politika Sovjetske zveze in politika informbiroja kot instrument sovjetske politike sta atentat na resnično politiko miru. Politika miru je neločljiva od borbe za povečanje proizvodjalnih sil in izboljšanje življenjskega standarda delovnih ljudi in boja za demokracijo množico, za ohranitev demokratičnih svoboščin in njihovo razširjanje, in narobe. Neenakopravnost med socialističnimi državami, ki jo vsiljuje Sovjetska zveza, politika, katere drastičen primer je moralna in ekonomska agresija proti Jugoslaviji, dezorganizirata in razbijata sile miru. Zato je ta politika kontrarevolucionarna ne le glede na Jugoslavijo, marveč tudi glede na boj za socializem na splošno. Vprašanje enakopravnosti med državami socializma se spremeni v najosnovnejše in največje vprašanje, kako hraniti svetovni mir. Sovjetska zveza, ki izkorišča svoj ugled socialistične države, ki ga uživa med vsemi zatiranimi in izkoriščanimi ljudmi na svetu, Sovjetska zveza, ki iskorišča svoj ugled dočerašnjega največjega borca za mir, uporablja kot instrument svoje hegemonistične politike mednarodne organizacije za mir in demokracijo: Svetovni kongres miru, Svetovno mladinsko zvezo,

Svetovno antifašistično zvezo žena itd., strašno kompromitira in razbija mednarodno demokratično fronto, tabor miru.

Kakor so trockisti, ki so se izpirjali iz struje v delavskem gibanju v mednarodno kontrarevolucionarno agenturo fašizma, govorili takrat, ko je bilo treba mobilizirati vse sile proti hitlerjevski agresiji, ki se je pripravljala, da s silami demokracije in miru ni mogoče preprečiti nove svetovne vojne, češ da je to prazna iluzija in varanje množic, ter tako demobilizirali množice in škodovali mednarodnemu gibanju za mir, tako povzročajo zdaj informbirojevski kolovodje nepri- merno večjo škodo mednarodnemu gibanju za mir. S svojo propagando in ukrepi dokazujejo, kako zelo podcenjujejo sile demokracije in miru v svetu. Da bo ironija še večja, vtihotapljaio takšne svoje nazore v svet preko svojega lističa, ki se imenuje «Za čvrst mir, za ljudsko demokracijo!» Revizionisti iz vodstva v državi in Partiji ZSSR ter njihovi informbirojevski vazali ne le da ne verujejo v sile miru in demokracije, marveč se ukvarjajo z neposredno vojnoujskaško propagando. Morje obrekovanja in laži, ki ga malone že dve leti najbrezobzirneje — in najbolj bedasto — fabricirajo o najbolj miroljubni državi na svetu, mali socialistični državi, dokazuje, v kako breznačelno brezno je padla sovjetska zunanja politika. To je stvarnost, ki ji morajo pogledati v oči vsi napredni ljudje v svetu. Stvarnosti ne smemo skrivati za našimi željami, da ne bi bila takšna, in za zaupanjem, ki ga je Sovjetska zveza pred vojno po pravici uživala kot resnična zaščitnica miru. Politika ekonomskega in ysakršnega drugega pritiska, politika groženj in zastraševanja, rožljanja z orožjem in kopianja okopov vzdolž vzhodnih in severnih meja naše države, z nobenimi razlogi — pa naj jih konstruirajo vsi modrijani sveta — ne morem imenovati politiko miru.

Ne gre pa samo za Jugoslavijo. Ni mogoče uveljavljati proti neki državi vojnoujskaške politike, proti drugim državam pa politike miru in enakopravnosti. Če so načela in če temelje naši ukrepi na teh načelih, tedaj se morajo manifestirati absolutno povsod — brez izjeme. Če pa je načelo s tvojim ukrepom poteptano in prekršeno glede na kogar koli, kjer koli v svetu tedaj je poteptano tudi v vseh drugih točkah glede na ves svet. To je logika tudi, če ne upoštevamo resnice, da je mir v sedanjem svetu nedeljiv, to se pravi, če ga ogrožajaš na enem kraju, ga ogrožajaš v celoti. Zdaj je postalo povsem očitno — jugoslovanski primer in izkušnje pa so tako prepričljive, da jih lahko spozna tudi slepec — da ne gre za nobene slučajne pojave, napake sovjetskih voditeljev in Informbiroja nasproti kakšni državi ali kakšni komunistični partiji in celo ne nasproti več državam in več komunističnim partijam. Ne. Gre za že precej drugačno politično linijo, po kateri se čedalje globlje pogrezajo v breznačelnost, laž, hinavščino, v zločin kontrarevolucije in politiko nasilja, dostojno samo barbarov. Vse to spominja na zločinca, ubijalca, ki je ubil človeka, in ker je bilo pri tem mnogo očitvidcev, si prizadeva ubiti tudi še priče, da ga ne bi imel kdo obtožiti uboja. Temu enaki so budimpeštanski in sofijski procesi, katerih cilj je bil in ostane: podtakniti Jugoslaviji svoje naklepe, svoje nesocialistične cilje, prikazati sebe kot nedolžno jagnje, Jugoslavijo pa kot krvoločnega volka.

Predstavniki FLRJ na IV. zasedanju OZN niso razkrinkali pred svetovno javnostjo takšne gorostasne hinavščine samo zato, ker je ogrožena njihova država, zato, da bi se naša država tesneje povezala s silami miru, z vsemi silami, ki so iz kakršnih koli razlogov proti vojni, kajti največja dolžnost naših predstavnikov do države in ljudstva je ščititi njeno varnost in neodvisnost, marveč so imeli še druge razloge. Takšen nastop jim je hkrati velevala tudi internacionalistična dolžnost jugoslovanskih komunistov in demokratov. Proces v Budimpešti je pokazal, da so njegovi inspiratorji prekoračili sleherni mero in obzirnost do miru in mednarodnega sodelovanja. Ves civilizirani in kulturni svet se je zgrozil ob tem največjem sramotnem madežu ne le v zgodovini sodobnega socializma, marveč tudi ob mostrooznosti pravosodja, ki bi mu težko našli primere tudi v najbolj mračnih obdobjih fevdalizma. Takšna gorostasna nemoralnost, ki jo kažejo inspiratorji budimpeštanskega in sofijskega procesa, zasenči vse tisto, kar smo mogli doslej videti v politiki. Jezuitski inkvizitorji in ideologi gnijočega fevdalizma so bili v primeri z

njimi pravcati palčki. Celo Dantejev Lucifer iz zadnjega peklenskega kroga je manj nemoralen! Budimpeštanski proces in vse podobne metode, ki jih uporabljajo voditelji ZSSR proti jugoslovanskim narodom in katerih smrad se čuti že v vsej zunanji politiki Sovjetske zveze, so morale pretresti vest človeštva in biti signal, ki so ga morali slišati v vsakem kotičku zemeljske oble, signal nove nevarnosti, grozeče demokraciji in miru od tam, od koder bi jo lahko najmanj pričakovali. Borci za mir v Jugoslaviji pred najbolj kompetentnim svetovnim forumom niso mogli več molčati. Nadaljnji molk bi pomenil podcenjevanje svetovno demokratično javnost. Visoko se je moral vzdigniti glas iz sveta socializma, da bi ubranili njegov ugled, da bi vsi pošteni demokrati v svetu čutili, da se bije odločilen boj za resnico, za človeške pravice, za enakopravnost med narodi v socialističnem svetu. Ne bomo dolgo čakali in zgodovina bo pokazala vsemu naprednemu človeštvu vso resnico, vse okoliščine in vse motive, zakaj je jugoslovanska delegacija nastopila na IV. zasedanju OZN. Resnica bo prišla na dan, dolžnost vseh pristašev miru v svetu pa je poskrbeti, da bo resnica čimprej prodrla v zavest slehernega delovnega človeka v vseh državah. Samo val protestov proti nesocialističnim ciljem in ukrepom Sovjetske zveze bo prisilil njene voditelje, ki so postali oholi spriči svoje oborožene sile in moči, da bodo popustili in da bo tako upostavljena enakopravnost med socialističnimi državami. Sodelovanje na socialistični podlagi, ne pa na temelju načela: trgovina je trgovina, politika je politika, tisoč pušk pomeni več, kakor sto itd. itd.

Vprašanje enakopravnosti med socialističnimi državami se spreminja v enega centralnih problemov boja za mir in demokracijo v svetu. Brez enakopravnosti med socialističnimi državami največja dežela socializma — Sovjetska zveza — preneha biti trdnjava miru v svetu, kakor je bila v zadnjem četrtsotletju. To je zdaj eden najbistvenejših momentov v boju za mir. Če se svetu socializma, ki je zdaj po svoji številni in gmotni sili prevladujoča sila nadaljnega zgodovinskega razvoja, ne bo posrečilo o pravem času rešiti krizo notranjih medsebojnih odnosov med državami in narodi, tedaj zelo slabo kaže za stvar miru in nadaljnjih zmag demokracije v svetu. Sile miru so velikanske, biti pa morajo v svoji akciji vskladene, enotne. Če bo Sovjetska zveza pod vplivom sedanje škodljive politike revizionistov in velikodržavnih megalomanov nadaljevala svojo tako imenovano politiko Informbiroja, se bo moralo gibanje za mir nujno formirati brez nje in celo proti njej. Velikanska večina človeštva vroče želi mir.

Vloga socialistične Jugoslavije in KPJ v sedanjih pogojih boja za mir, demokracijo in socializem je velikanskega mednarodnega pomena. Medtem ko sta Sovjetska zveza — v svoji zunanji politiki — in VKP — v svojih odnosih z mednarodnim revolucionarnim delavskim gibanjem — revizionistično prelomile nepretrganost revolucionarne borbe, ki traja natanko že sto let, naša država in naša Partija, visoko držita zastavo internacionalizma, revolucije in socializma. Ko mineva od zloglasne resolucije mesec za mesecem, se v mednarodnem delavskem gibanju čedalje razločneje kažejo dve liniji socialistične strategije. Ena se loči, pretrga s stvarnostjo, pretrga z nalogo mobilizirati čedalje širše sile v vseh državah za revolucionarno rešitev proletarijske prezelega in pregnilega kapitalizma, in se obrača v smer zanikanja načel marksizma-leninizma, v smer velikodržavnih sanj, osvojitve svetovne hegemonije s pomočjo orjaškega vojnega stroja, centralizma ter podreditve vseh ljudstev in narodov enemu samemu «izvoljenemu» narodu s predestiniranim svetovnim poslanstvom.

Druha linija, linija KPJ, je linija marksizma-leninizma.

V svojem govoru na slavnostnem zborovanju Slovenske akademije znanosti in umetnosti je tovariš Tito rekel:

«Napredni svet pazljivo gleda na države, ki grade najnaprednejši družbeni red, socializem, prav tako pazljivo pa spremlja tudi to, kakšne odnose upostavljajo te države med seboj. Pa ne samo da najnaprednejše sile sveta pravilno presojajo vse, kar se dogaja v socialističnih državah, marveč to prav tako pazljivo presojajo tudi reakcionarne sile sveta, ki bi nedvomno rade izkoristile zase vse negativne pojave v odnosih med socialističnimi državami.

(Nadaljevanje sledi.)

MILAN GAVRIC